

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Director : C. ARGINTARU

COLABOREAZĂ:

*G. Bogdan-Duică, C. Argintaru, Mihail Drăgănescu, Sandu Arianu, Vladimir Nicoară, Maria Peșteanu, Emil Zegreanu, G. Retezeanu, Ion Th. Ilea, Ion Moldoveanu, Alexandru Munteanu și Vasile Ijac Teatru, Operă, Cărți, Reviste și Știri
Vignete de Marcel Olinescu*

588

ANUL II — Nr. 4 DIN APRILIE 1933 — CLUJ

C. A. M.

CASA AUTONOMĂ A MONOPOLURILOR REGATULUI ROMÂNIEI

are în exploatarea și administrarea sa șase monopoluri (tutunul, hârtia de țigarete, sarea, chibriturile, explozivii și cărțile de joc), dintre cari cele mai importante sunt monopolul tutunului și monopolul sării. Intrebuințează aproape 8000 muncitori în manufacturile ei de tutun, 6000 în depozitele de fermentare, 2500 în saline și aproape 2000 funcționari în diversele servicii centrale și exterioare.

MONOPOLUL TUTUNULUI

Cuprinde cultura, fabricația și vânzarea tutunului, cu 26 depozite de fermentarea tutunului, șase manufacturi de tutun și un institut experimental pentru cultura și fermentarea tutunului, dotate cu mijloacele tehnice cele mai moderne.

Suprafața cultivată 34.400 Ha., cu o producție de aproximativ 25.000.000 kgr. tutun brut. Intrebuințează cca 85.000 cultivatori de tutun.

Fabrică țigarete, țigări de foi și tutunuri tăiate, ca Jaka, Persician, Ghimpați, Ialomîța, Sătmărean, Bănat, Resina, Moldova și Virginia.

Țigarete românești sunt cotate azi printre cele mai bune țigarete din lume, ca de pildă „Ferdinand“, „Macedonia“, „Tomis“, „Mihai“, „București“, „Virginia“, „Specialitate“, etc. — — Export în diferite țări.

MONOPOLUL SĂRII

Cuprinde extracția și vânzarea sării

Rezervele de sare evaluate, cca 15¹/₂ miliarde de tone, repartizate în 200 de masivi, dintre cari cel mai mare este acela din Slănic-Prahova, care reprezintă un bloc compact de 60 km. lungime, 12 km. lărgime și peste 1000 m. adâncime. Din punct de vedere chimic, sarea românească este una din cele mai curate, cu 99.8% Na Cl și cu un aspect cristalin.

Producția anuală cca 300.000 tone, din care 20—30% destinate exportului.

Export în diferite țări europene și asiatice prin porturile Constanța, Brăila și Giurgiu.

Pentru orice informațiuni adresați-vă la:

Casa Autonomă a Monopolurilor Regatului României
DIRECȚIUNEA COMERCIALĂ Calea Victoriei, 152 (București)

UN POET NECUNOSCUȚ

În *Curier de ambe sexe* 1844 I. Eliade Rădulescu a însemnat o serie de cărți tipărite cu litere latinești și, scrise cu de-acestea, „Câteva manuscrise despre care avea cunoștință”. (Pagina IV coloana 1).

Un manuscris cuprindea: „*Gelu, tragedie originală în 5 acte de Hosdu Timoteiu*”, și *Versuri de lume, de idem*”. (De lume, în felul lui Conachii?).

Cine a putut fi acest Timotei Hosdu, despre care nici-o istorie literară nu a spus până acum nici-o vorbă? De azi înainte el va fi un cunoscut. Și chiar unul interesant, deoarece se ivise din întunecatul Maramureș.

Citind pe Titu Budu în *Date istorice despre protopopiatele etc., din Maramureș* (Gherla 1911), am dat la pagina 50 de un „poet” Hosdu din Maramureș. T. B. scrise despre comuna Moisei că preoți acolo au fost „... dela 1813—1831 Nicolae Hosda, preot-poet; are versuri multe, mai ales versuri frumoase de iertăciuni pentru morți; după dânsul, un an, a servit Timoteu Hosda, apoi...”, etc.

Sematismul diecesei de Muncaciu (1825) are, la pagina 78, ca preot în Moisei (comună românească) pe preotul Nicolae Hosda. Și confirmă pe T. B. *Iertăciunile* lui N. H. vor fi fost în stil popular; altfel cine l-ar fi înțeles?!

Hosdu al lui Budu este „poet”, dar nu este și Timotei. Cine poate fi Timotei? De sigur fiul lui Nicolae. Până acum am găsit despre el o singură urmă: în Gramatica lui Ioan Alexi din anul 1825. În lista prenumeranților la Gramatică un Timotei Hosdu se află trecut printre teologii greco-catolici dela seminarul din mănăstirea sfânta Barbara din Viena, și anume: ca teolog din anul al doilea, venit din dieceza Muncaciului. Numai el poate fi poetul tragediei lui *Gelu*.

Așa fiind este interesant să se știe și cine erau colegii lui Hosdu, colegi ca prenumerație la Gramatică (e caesareo regio convictu). Erau: din diecesa Făgărașului, Ion Popovici și Gregorie Mihaly; iar dintre neuniți, Dumitru Eli (în anul al doilea) și Petru Bodilla (în același an), transilvăneni.

Alexi fusese teolog în același convict. Prefața la Gramatica lui și știrile despre Hosdu le putem socoti, deci, ca o probă că *mișcarea literară printre teologii din Viena* (1825/6) era de două feluri: filologică (Alexi) și poetică (Hosdu).

Pe unde se va fi rătăcit manuscrisul tragediei lui *Gelu*?!

RĂTĂCIT

Fumul de tămâie
 umple altarul de mătăni
 și sfinții de pe ziduri
 tremurându-și rugile 'n priviri,
 coboară rugăciuni
 în cădelniți pline de tăciuni.

Călugărul — Cristos aieva —
 împarte darul cuminecăturii
 bătrânilor ce mai păstrează
 o fărâma de credință
 în cerul gurii.

Prin ferestrele mănăstirii
 se strecoară Duhul-sfânt
 în pulbere de lumină,
 și revărsând'o în suflete smerite
 le purifică de orice vină.

La locul închinării venii și eu,
 purtând suferința 'n trup și 'n glas,
 și cu umilitul meu pas
 în genunchi căzui.
 Spre Tine, Doamne,
 înălțându-mi privirea,
 cu nădejde Iți cerui
 izbăvirea.

. . . .

Dar patimile,
 tot mai adânc în mine sapă
 și mă 'ngroapă.

PRIMAVARA

Primăvară nou născută,
 Anotimp cu năbădăi,
 Tu mai domolești natura
 Dăruindu-i sănii tăi.

Izbucnind în toată firea
 Intr'un amurgit de sară,
 Pân' la ziuă tot cuprinsu
 'I năpădit de primăvară.

Cobori soarele pe drum
 Și scoți vântul pe colnic,
 Te primește prin răsrucci
 Cântecul unui voinic.

Risipești în toată zarea
 Un miros de viață nouă,
 Colțul ierbii năvălește
 Crăpând bulgării în două.

Netezești pe margini cerul,
 Alungi noul din zare,
 Rodul muncii din ogoare
 Geme de imbelșugare.

Tremură în trup durerea
 De-o năpraznică povară :
 — Oare 'n toamna unui suflet
 Se mai face primăvară ?

INSOMNIE

Trece vremea agale pe șubrede roate
 Și descurajarea ne-a cuprins în toate ;
 Vieața o ducem abia pe umeri, —
 Pe cei mulțumiți pe degete-i numeri.

Iubirea, ce alt' dată era adorată,
 Prin colțuri de ființă stă aruncată ;
 Sprâncenele negre și-acuma ne dor, —
 Soarele dorinții e 'ntunecat d'un nor.

C. ARGINTARU

SCANTEI IN INTUNERIC

De veacuri, lumea, și în deosebi Europa, nu a cunoscut o stare de zdruncinare, de tulburare și nesiguranță, ca starea actuală.

Rarele spirite omenești cari reflectează și cari urmăresc cu atențiune și fără precauțetare mersul lumii, au prevăzut și anunțat aceste evenimente încă de multă vreme, dar astăzi, situațiunea a devenit așa de critică că toată lumea profană este silită s'o vadă; sau mai mult, s'o simtă, să'i sufere efectele, dar fără a înțelege amploarea, întinderea, cauzele și semnificarea sa.

Omul cu spiritul greoi, închis, care din nefericire își are vederea mărginită, redusă, și monstruosul egoism care zice „fiecare pentru el“, întreține pe cea mai mare parte din oameni, în această lume a interesului egoist, într'o lăncedă ignoranță și într'o liniște animalică, grație căreia nu se interesează de nimic.

Incercați să vedeți limpede, voi, oameni de bine; să înțelegeți desfășurarea crizei, de a'i pătrunda sensul, de a trage învățăminte din ea și de a determina atitudinea ce trebuie s'o luăm cu toții, căci datoria aceasta este o necesitate pentru fiecare ființă omenească, a cărei inteligență și inimă, sunt, cât de puțin, dezvoltate.

Cu drept cuvânt situațiunea economică îngrijește guvernele și-i derutează pe economiști. Nici o dată nu s'a văzut o așa tragică paradoxă: în timp ce unii nu au ce să mănânce, alții dăstrug merindele, se arde grâul, porumbul, cafeaua; se aruncă fructele în mare. Magazinele supra încărcate de pânzeturi, bumbăcărie și țesături, încetează lucrul, pentru că ele nu pot să-și scurgă produsele lor, — în timp ce o mulțime de oameni umblând în zdrențe, nu pot să-și cumpere îmbrăcăminte. Apoi milioane de șomeori a căror în activitate constituie un grav pericol moral și social; și unui mai mare număr de lucrători li s-au redus orele de lucru din cauza marelui crize economice; iar industriași vând mașinile lor fără ași acoperi cheltuielile.

Este un non-sens ce domnește în însăși sufletul vieții economice.

Din punct de vedere politic situațiunea nu este mai limpede. Tratatetele care au pus sfârșit războiului pentru libertate, civilizație și dreptul popoarelor de sine însăși, au creat noi antagonisme, dușmanii, reîncriminări, a căror patimă va crește și cari prevestesc conflicte groaznice. Spectrul războiului, al unui război ale cărui orori vor fi fără precedent, chinue din nou spiritele. În timp ce se vorbește de dezarmare, se fabrică din ce, în ce, mașini de a se ucide, gaze asfixiante și corosive, bombe incendiare; laboratoarele cresc colonii de microbi pentru a răspândi în țara inamică cele mai ucigătoare epidemii.

Lumea își prepară propria sa distrugere.

Dacă considerăm starea mintală a indivizilor, ea este tot așa de haotică ea și starea socială. Fără a vorbi de viciile contra naturii cari au luat o întindere formidabilă; criminalitatea cari se mărește în același timp ce ea devine mai de neînțeles, căci criminalii omoră pentru motive de nimic, chiar fără motiv conștient, — numărut crescând al sinuciderilor, mai ales la tineri, arată un deschiilibru în creștere, o desorientare de spirit. Cea mai mare parte din

contemporanii noștri fac efectul naufragiaților cari rătăcesc pe ocean fără busolă, în voia vânturilor și curenților. Ceia ce este grav nu mai din punct de vedere al destinelor individuale, dar din punct de vedere social, este că toți acești desorientați, sunt o pradă desemnată pentru sugestiunile exagerate cari vor putea conduce la orice excese, la toate neburile, la război, revolte, etc.

Ce înseamnă această resturnare ?

Este de o mare importanță să încercăm a-i pătrunde însemnătate.

Ca și Aristot, care nu concepea o societatea fără sclavi, cea mai mare parte din contemporanii noștri sunt incapabili de a-și închipui o ordine socială diferită de aceea în care au crescut. Alipindu-se la talmăcirile literare ale unor pasagii biblice, văd în faptele actuale vestea sfârșitului vremurilor, ca și cum evoluția umană ar fi terminată, atunci când în realitate ea este încă așa de puțin avansată. Ei închid ochi și împreună mâinile așteptând catastrofa finală, sperând a fi din numărul celor aleși. În același timp alți se amuză, sau au cel puțin pretenția că se amuză, zicând : „după noi poțopol !“ Și una și alta din aceste atitudini, este pesimistă, în realitate se depărtează de scopul vieții.

Aprope de douăzeci și una de secole, soarele, din al cărui sistem facem parte, intră, după mișcările retrograde ale echinoxurilor, într'o nouă constelație stelară, într'un nou semn al Zodiacului. Atât timp cât el stă subț tonica, adică subț puterea acestui semn, afectează umanitatea, în măsura în care sensibilitatea ei este capabilă de a-i răspunde. Tot așa timpurile cari urmează trecerea Soarelui de la un semn la altul, sunt timpuri de transformări și de răsturnări, vechea ordine a lucrurilor se distruge, se sfarmă, gândirea se modifică, societatea intră în fierbere.

Iată pentru ce vedem în acest moment ordinea burgheză atacată de toată părțile de tinerii de azi, după ce ea și-a arătat neputința de a eși din criza actuală ; de ce toate formațiunile politice tradiționale mor ; de ce economia politică ortodoxă este neputincioasă și înlocuită ; de ce vechile dogme sunt asvărțite de toate elementele vii, bisericile sunt părăsite și nu mai joacă nici un rol în evoluția societății. Marele război a răsturnat lumea, a deplasat axa vieții politice și economice ; revoluția rusă i-a încremenit pe toți apărătorii ordinii stabile.

Acest mare tărăboi anunță apropiata eră :

Vârsta Vărsătorului care va urma *Vârstei Peștelui*, în care trăim dela evenimentul creștinismului.

Influența sau tonica Vărsătorului este „Fraternitatea“. Subț influența acestui semn, popoarele se vor apropia, creștinismul va începe a primi o aplicațiune socială.

Dacă privim cu atențiune, putem de pe acum, în mijlocul fermentațiunei putrede, să pătrundem începuturile progresului viitor.

Muncile oamenilor, chinurile lor, greșile lor chiar, prepară, fără știrea lor, apropierea și fuziunea membrilor umanității sfășiate și risipite.

Descoperirile științifice și aplicațiunea lor industrială restrânge progresiv distanțele și mișorează Pământul. Marile exprese au pus deja Bucureștii sau Istanbulul așa de aproape de Paris ; iar avionul, dirijabilul, permit de a vedea mai multe capitale într'o zi. Mai mult, mulțimea oamenilor, când sănătatea trunca, sau lipsa de mijloace îi împiedecă de a întreprinde lungi călătorii, pot din camera lor să audă vocea lumii întregi: Australia ascultă Parisul, și din centrul Africei, călătorul poate să știe ceiace se petrece într'un

moment dat, chiar în țările Europei. Curând, aplicațiunea televiziunii va permite de a contempla figura persoanei care vorbește la sute de kilometri. Istanta se micșorează, spațiul va fi curând învins.

Tiparul, ce a eșit din aspra epocă a Evului-Mediu, unde fiecare comună constituia pentru cea mai mare parte din oameni, o patrie, și cuprindea pentru ei toată lumea cunoscută, a permis răspândirea gândirei și lărgind orizonturile, deschise calea progreselor considerabile. Telegrafia fără fir înmulți în intensitate și rapiditate opera lui Gutenberg. Astfel, popoarele devin în mod progresiv, mai puțin *străine*.

Societatea Națiunilor, cu toate cusururile sale originale, și chiar a obstacolelor ce i se opun funcționării sale, de către interesele private și egoismele naționale, este un fapt nou și arată o aspirațiune profundă a umanității, egalizarea nu va fi imediată, ea va fi poate eclipsată de sângeroase hecatombe, jertfe și măceluri, dar ideea este în mers, și cum gândirea este forța ultimă, care rezidă în urma tuturor fenomenelor, într-o zi se va constitui Societatea-Popoarelor-Unite.

Piedicile dezvoltării normale a unor categorii de indivizi cad puțin câte puțin. Slavajul a dispărut; numai sunt servi alipiți de pământ; condițiunea lucrătorilor se ameliorează, legi și instituțiuni vor face lucrul mai uman. Femeia se liberează de subjugarea în care de secole o menținea cultul păgân și dreptul roman; ea din ce în ce, ia loc în forul public. Dacă unele femei cred a se libera, imitând cusururile și viciile bărbaților, aceasta este din cauza spumei inerente tuturor frementațiunilor, nerămânându-i decât puțin să completeze, până la un mare progres în lume. Femeia prepară marele rol pe care-l va juca în vârsta Vărsătorului, în care ea va arăta adevărata sa natură și funcțiunea sa, înalta aspirațiune a lui Uranus, iubirea sublimă și maternitatea spirituală.

Copilul, a cărui slăbiciune, de secole este supusă forței, de cele mai multe ori neinteligentă, a adulților, și care suferă prin urmare ignoranța și nepăsarea părinților și profesorilor, slăbiciunile, constrângerile, violențele morale, al căror greu îl poartă apoi în timpul întregii sale vieți de adult, începe a găsi educatori cari îl înțeleg, cari îl iubesc, cu inteligență, și cari îi vor favoriza dezvoltarea armonioasă și nașterea tuturor posibilităților. Opera genială a Mariei Montessori *La Maison des Enfants* este, fără nici o îndoială, inspirată de ghidurile spirituale ale umanității și ea prepară pe bărbatul și pe femeia timpurilor noi.

Tirania vechilor obiceiuri declină. Un număr însemnat de indivizi se vor libera de opresiunea modelor stupide. Higiena se răspândește, întrebuințarea apoi, aerului și soarelui devine mai obicinuită; se simte nevoia de a se apropia de natură; vegetarianismul face adepti în toate țările.

Un mare efort de liberare se împlinește în lume, dar acest efort, este însoțit de luptă, pentru că cei ce vor vroi să mențină lumea în formele sale actuale, conservatorii în toate domeniile, se cramponează le satu-quo, în timp ce novatorii nerăbdători, zgudue zgomotos societatea pe care vor s'o distrugă.

Dar violența nu clădește nimic; ea nu face decât să distrugă și adesea ea degenerază în apăsare și nedreptate.

Celace trebuie este un *Progres al Conștiinței*. Aci apare rolul esențial ce-l pot juca cameni de mare conștiință, inițiații, în această tragedie a lumii.

În taină, de secole, forțe nevăzute, au inspirat pe cercetători și au îmboldit progresul lumii. Astăzi aceste forțe invizibile, comptează pe spiritualiști, ca adepți și discipoli ai puterilor nevăzute de lumea profană, pentru a coopera la munca acestor forțe spirituale, pentru dezvoltarea și evoluarea omenirii.

Ce trebuie să facă oamenii de mare conștiință, conducătorii spirituali?

Trebuie mai întâi, ca în mijlocul acestor rele împrejurări, războaie, revoluțiuni, foamă, epidemii și alte nenorociri, să nu ne pierdem capul. Trebuie să păstrăm în noi o pace neturbunată, să reflectăm, să gândim, să ne reculegem și să cultivăm maximum de discernământ.

Numai cu această condițiune vom putea arunca pluta de salvare celor care se înecă.

Această pace interioară se va rezema pe o credință și încredere neclintită. Spiritualistul știe că nimic nu vine dela întâmplare, că legile destinului sunt juste și precise, că ghidurile spirituale ale omenirii conduc pe acei cari se silesc să fie demni de atențiunea lor, și că în ultima analiză, noi suntem în mâna divinității; și că, dacă conștiințele mari i-au consacrat viața, ele pot să se reazime pe providență, care va îngriji de toate nevoile lor. „Cercetați mai întâi regatul lui Dumnezeu și dreptatea sa, iar restul vă va fi dat cu spor“ arată Scriptura.

Oamenii de conștiință să realizeze înfine, comorile învățământului spiritual. Din lipsa unei atențiuni, indestul de arzătoare, noi nu-ți prețuim valoarea. Această filozofie spirituală satisface intelectul nostru și ne procură un care care confort mental, dar noi nu căutăm cu pasiune *Pâinea Vieții* pe care trebuie s-o împărțim cu aproapele nostru. Să ducem deci cu inima caldă de iubire, mana însuflețitoare, tuturor aceloră căroră li este foame și cari lăncează în îndureric și fizolare.

Și cum gândul este o forță, putem lucra la *marea operă*, chiar când suntem singuri în cămin, creînd și aprofundând curenți de gândire pură, de gândire justă, de sentimente frățești, lucrând de-odată în lumea concretă și lumile abstracte.

Azi, mai mult ca totdeauna, căci nevoia este urgentă, oamenii de mare conștiință trebuie să se destineze pentru serviciul umanității, sub toate formele și în toate activitățile ce li se oferă în operele de educațiune, în operele sociale, etc., căci în câmpul vieții, nimeni nu trebuie să rămână inactiv.

Peste toate acestea omul spiritualist și de adâncă conștiință, trebuie ca în orice moment și în orice loc, atmosfera ce o duce cu el, radiațiunea persoanei sale, să trezească în toți aceia pe care îi întâlnește, vibrațiunile cele mai înalte și cele mai armonioase din ființa lor ascunsă, abstractă, precum zice Scriptura: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să mărească pe Creatorul vostru din Ceruri“.

Mihail DRĂGĂNESCU

POPAS PE CULMI

*Eu nu lovesc . . . și banul nu mi-e crez . . .
râvnind mereu al tainei miez,
altarul meu e necuprinsa fire;
și 'n loc de ură, eu culeg iubire
din flori, din soare, zâmbet de copii,
din mâinile împreunate-a rugă,
și-a clipelor nestăvilită fugă . . .*

*In zarea mea se leagănă lăstunii,
și valurile cântă 'n clarul lunii,
dorințele se sbuciumă 'n cascade,
bătrânii codri freamătă balade . . .*

*Trudit de stânci, plînesc popas pe culmi;
și ochii mei spre ceruri îi ridic
îndurerat, pe cât mă simt de mic.* Library Cluj

PĂRINTE

*De ce ai sămănat
în sufletu-mi pigmeu
mărețe năzuinți de zeu?*

*De ce mi-ai deslușit
— în zarea visului —
fecioară cum pe lume nu-i?*

*Avântul spre
nemărginit
de ce-i în clipa lutului robit?*

*Pe drepti îi văd
loviți de cei mișei;
de ce nu-mi dai puteri să-i scap de ei?*

*Mi-e sete crunt
de sferele divine;
de ce nu-mi dai aripi să sbor la Tine?*

SANDE ARIANU

VICIUL BRUN

Când am intrat în sală întunecul mi-a paralizat picioarele. Oprit pe loc de teamă să nu mă izbese de scaune sau să nu incomodez pe cineva, am rămas cu ochii la pânza pe care un ventilator uman se răsucea ca desperarea dervișilor învățatori. Era celebra patinatoare Sonia (nu mai știu cum), ultimul număr al jurnalului sonor. După un sunet răpăit de aplauze s'a făcut lumină.

Mi-am ocupat locul convenit, între o doamnă cu carnație luxuriantă, la stânga mea, și o domnișoară, — credeam eu, — la dreapta. Doamna mi-a surâs siropos, iar domnișoara nu mi-a dat nici o atenție, de oarece tocmai atunci i-a spus domnului din dreapta ei, cu un ton de reproș, dar abia șoptit:

— Sunteți foarte îndrăzneț!

Domnul, un tânăr elegant cu părul lins și unsuros, purta o cărare geometrică la mijloc, care părea că îi anulează capul c'o singură tră-sătură viguroasă. La reproșul șoptit a răspuns aproape imperceptibil:

— Numai frumusețea dumneavoastră e de vină!

Intrigat de aceste șopte idilice, am privit mai stăruitor la parteneri. Domnișoara, — mai târziu am aflat că e doamnă, (numai din afirmația ei, nu din constatările mele) — o brună foarte apetisantă, cu o clae de păr chiar atunci eșit din „ondulația permanentă“, avea niște ochi îndrăciți și un sân obraznic, ridicat ostentativ cu acel aparat de îmbrăcăminte femeiască, care în limba română n'are nume. Fața, abundent pietată îi era permanent luminată de un surâs îndemnător și tolerant, iar gura, cam mare, dar potrivită cu meșteșug cu ajutorul vopselei, nu putea ascunde totuși grosimea buzelor senzuale. Năsucul, care își dilata nările la orice respirație, arăta ori un temperament focos, ori o excitație prezentă.

— N'am să mai văd nimic pe pânză — mă gândeam eu, privind la perechea din dreapta. Ași fi schimbat locul, dar direcția cinematografului numerotase locurile din pricina năvalei publicului. Se rula „Viciul blond“ cu Marlene Dietrich.

— Nu cumva aveți un program? — mă interpelase doamna din stânga.

— Nu doamnă, nu cumpăr nici-odată program. Și aplecându-mă la ureche i-am șoptit: dar o să avem un program interesant aici în dreapta.

— Daaa? Și surâse dulce, dulce.

Se aplecă privind spre locul indicat. Atunci am observat-o mai bine. Nu era bătrână și nu fusese urâtă. Avea însă niște proporții! Sânul amenința să rupă bluza diafană de mătase, ceafa își etala cel trei etape, iar brațul gol, rezemat de fotoliu, ar fi rușinat piciorul unui jucător de fotbal.

— Hm! Viciul blond! Ce aberație! Cum viciul blond? Măine, poimăne o să avem viciul șaten, ori viciul oxigenat!

Monologul era mormăit la spatele meu. Intorc capul și văd un domn bătrân cu ochelari uriași pe vârful nasului. Își mângâia ciocul de mușchetar și cetea programul. Deodată ridică privirea spre mine.

— Ei, dumneata ești gazetar! De ce nu scrii, nenisorule, impotriva acestor asasini ai limbii române?

— Vă rog să mă ertați, dar nu sunt încă academician și asta e treaba nemuritorilor.

— Apoi da! Dumnealor, ori fac diverse comunicări despre oala de noapte a lui Mihalache Viteazul, ori dau premii pentru „Cultura barabulelor din punct de vedere național-istoric“, ori seamănă virgule și accente, dar nu se gândesc la maltratarea limbii noastre.

Poa e că aș fi angajat o discuție cu domnul zurbagiu, dar începuse rulara „Viciului blond“. Eram atent la desfășurarea evenimentelor de pe pânză și uitasem de încadrarea interesantă în care mă găseam, când o șoptă mă aduse la realitate:

— O! te rog, fii cuminte!

Doamna din stânga îmi șopti la ureche:

— S'a început operația?

Drept răspuns i-am pus mâna pe brațul gol, cuprinzând o infimă fracțiune a epidermei. S'a lăsat spre mine, caldă, transpirată și parfumată, să poată privi perechea din dreapta mea. Ca să scap de amenințarea din stânga am șoptit:

— S'o privim pe Marlene!

— Îți place?

— Ce să zic? E... plăcută!

— Vai de mine! O scoabă! Uită-te la ea: groapă în obraji, pieptul aproape plat și sprâncenele mefistofelice. De multe ori mă întreb ce farmec o fi având pentru bărbați femeia-mascul, femeia-fantomă ori femeia-scândură? Cred că este o perversiune a gustului estetic.

Am surâs de circumstanță ridicând umerii și privind pieziș la partenera mea. În fond avea puțină dreptate, dar socoteam că este și puțină invidie.

Mi s'a părut că aud zgomotul suspect al unei sărutări. M'am întors spre dreapta. Tânărul domn, influențat probabil de sculpturalul picior al Marlenei, scăpase mâna stângă pe genunchiul drept al tovarășei sale pentru o cercetare locală și comparativă. Ea, cu privirea voalată și absentă, șopti:

— Dacă te-ar vedea bărbatu-meu!

— Nu-i nici un pericol, șopti el.

Doamna din stânga mea mă împinse viguros cu cotul. Abia atunci mi-am dat seamă de binefacerea carnației sale, care paralizase, ca o perniță de puf, violența gestului.

— Vezi?

— Da! Dar filmul mi se pare destul de slab!

— Nu filmul, frate! Privește în dreapta!

— Ei, ce să faci?! Tinereță!

— Ce îndrăzneți sunt bărbații!

Și se aplecă mai mult spre mine. M'am ferit puțin, răspunzându-i:

— Mie totdeauna mi a fost frică de asemeni apropieri pentru că... sunt sentimental și cine știe ce incercături pot eși. Și-apoi de felul meu sunt foarte timid!

Doamna mă privi cu căldură și compătimire.

Pe pânză, Marlene Dietrich își continua activitatea într'un cabaret. Imbrăcată bărbătește, într'un frac de mătase albă, cu joben alb pus strengărește, cu mâinile în buzunar, se trudea să cânte un cuplet.

— Frumos cântă, mormăi domnul bătrân din spatele meu. Par'că-i Șaliapin!

Doamna din stânga pufni de răs.

— Are dreptate! Cine dracu o pune să cânte dacă are o voce de buhai?!

Doamna din dreapta mea, amintindu-și probabil mângăierile legitimului, se aplecă mai mult spre domnul de lângă ea. El, desinteresându-se complect de acțiunea de pe pânză, își continua explorările. După ce îi mângăiasese genunchiul drept, trecu mâna pe la spatele doamnei și îi mângăie șoldul stâng, care — ce-i drept — era rotund, plin și seducător. Apoi, cunoscându-l pe dânsul în toată plenitudinea lui, trecu mai sus și cuprinse în palma larg deschisă sânul stâng al doamnei, care, probabil pentru a se apăra, strânse cu brațul ei brațul domnului și închise ochii umflându-și nările. Deodată începu să respire sacadat, lipindu-se ca o pisică alintată de partenerul ei.

Imi fulgeră un gând diabolic. Șoptesc doamnei din stânga:

— N'aveți un bold?

— Ce să am? mă întrebă ea lipindu-se de mine.

Am înțeles că m'a priceput greșit.

— Un ac cu gămălie.

— Ba da! Dar ce vrei să faci?

— O crimă! Vă rog să-mi dați acul!

Am luat acul și binișor fără să fiu observat, l'am înfipt în mâna cu care domnul maltrata sânul doamnei. Urmă o smuncitură cumplită, o formidabilă izbitoră cu cotul în speteaza scaunului tocmai în clipa când se făcu lumină. Domnul bătrân de la spatele meu, care probabil că observase alcătuirea sentimentală din față, mormăi:

— Ce dobitoci! Ar trebui să sune înainte de a face lumină. Sunt oameni cari se jenează de lumina bruscă și ar trebui preveniți.

Doamna din stânga mea își înfiptese batista în gură. Doamna din dreapta se sculă repede și plecă. Domnul bătrân mormăi:

— Vra să zică așa: viciul blond pe pânză și viciul brun în sală.

— O pocnitură mă trezi. Cu mâna stângă țineam strâns un colț de plapomă, cu dreapta răsturnasem lampa de pe noptieră. Impușcătura era de la becul care se spărsese.

— A! va să zică a fost un vis! vei zice dumneata cititoare deziluzionată.

— Da, vis; dar cum n'are nimic fantasmagoric poate fi și realitate.

CRAI NOU

Ne-am urcat pe deal cu 'n dor nespus,
Să contemplăm de sus
Nemărginirea,
Și tresărea de farmec toată firea...

Crai nou a răsărit peste ogoare
Și primăvara urcă pe răzoare,
Cu pieptu 'ntreg de flori împodobit.

Natura râde 'n zâmzet de albine
Și toate sunt de voie bună pline,
Ca unda unui râu de găngurit.

Pe câmpul înflorit în roșu mac,
Ca picurii de ploaie peste-un lac,
Tremură măregele de lumină.

Și miei 'n cete rătăcind prin crâng,
Cu dinți de lapte iarba crud'o frâng,
Sorbind din ea vieață și lumină.

O păstorită 'n soare stă plecată
Peste-un mieluşel plâpând, și-i cată
Cornișele subt năsturei de lână.

Și 'n șoapte de tinere izvoare,
Tremură prelung peste răzoare
Un cântec plin de jale de la stână.

... Și tu și eu, după ce-am contemplat
Nemărginirea, am coborât spre sat
Și-am poposit pe-o piatră de holar.

Iar soarele în drumul lui pe cer,
Părea 'n apusul roș, un juvaer
De nestemate și mărgăritar.

EMIL ZEGREANU

RUGĂ DE PRIMĂVARĂ

Un murmur vesel de izvor
Străbate liniștea 'n natură,
Sglobiul ciripit prin ramuri
De-atâta farmec nu se îndură.

Pătruns e codrul de-un fior,
Când soarele pe cer străduce
Și zumzetul dela găngăniș
Primăvara o aduce.

E veselie și e cânt
De de dragul iernii ce s'a dus,
Iar sufletu-mi îndurerat
Înalță rugi la cel de sus.

MARIA PEȘTEANU

METEAHNA LUI MIȘU GRISTODORESCU

Dacă aş putea stabili arborele genealogic al lui Gristodorescu, poate că aş verifica în același timp o ipoteză mult discutată, statornicind-o în adevăr.

Aș putea dovedi că sunt caractere morale, câștigate, care par a nu fi ereditare pentru că ele nu apar imediat la descendenți, adică nu se observă totdeauna la prima generație, ci la acea generație, indiferent a cătea, care ar proveni din împreunarea a două ființe ce ar fi avut cândva un strămoș comun, acela de al cărui caracter ar fi vorba. Se înțelege că se mai cere și o asemănare a situației externe, nu o identitate, căci aceasta, ținând seama de diferențele sociale și economice, ar fi imposibilă, o asemănare, prin urmare, cât de mică, între situația externă care a provocat atitudinea și reacțiunea continuă a aceluia strămoș și situația în care se găsește azi descendentul a două ființe care în decursul timpurilor au moștenit în interiorul celulelor lor acea reacțiune, devenită manifestă tocmai prin îmbinarea a două posibilități de reacțiune de același fel.

Aș dovedi, poate, în acest caz, că Mișu Gristodorescu descinde din vreun pustnic din Nitria, știindu-se că acești pustnici, spre a scăpa de ispititoarele goliciuni, cu care îi încerca necuratul, le înlocuiau cu schelete hidoase și astfel, în locul atâțării, ei simțeau desgust.

Neputând să stabilesc acest arbore genealogic, mă mulțumesc să spun că Mișu Gristodorescu era socotit ca un Don Juan fără pereche, alergând tot timpul liber după frumuseți cu chipuri pline, rotunde, sănătoase și cu șolduri cămoase. Și nu puține sunt acelea ce i-au arătat lui Mișu bogăția sânurilor lor, plăcerea deosebită a lui Mișu fiind tocmai strângerea înceată și prelungită a acestei părți a corpului, pe care o simți în mână că-i numai din carne fragedă și piele subțire.

Cei ce îi ziceau Don Juan nu știau însă că Mișu pierea după atâtea și atâtea femei numai ca să aibă măcar o dată plăcerea ce o are oricare om normal prin raportul sexual. Il pizmuiau, dar, de-ar fi fost în locul lui, cu siguranță că mulți ar fi înnebunit demult, de n'ar fi avut inteligența în multe privințe superioară a lui Mișu și n'ar fi putut să-și echilibreze rapid psihicul după o repede dezechilibrare, așa cum făcea Mișu.

având în același timp o puternică stăpânire de sine ca să nu se trădeze prea mult față de femeia care-i era alături.

Totuși, o iubită, care cunoscuse multe metehne sufletești, i-a surprins dedesubtul sufletului lui și Mișu, silit de atitudinea ei, a recunoscut adevărul stării sale psihice, i-a spus taina.

Iubita aceasta, de o frumusețe din basme, blândă, ascultătoare, gata să primească orice idee care-i era împărtășită și să simtă imediat la fel cu cel ce își deschidea sufletul în fața ei, părând fiecăruia că a găsit pe un alter ego al său, venise, în timpul războiului, cu trupele de ocupație, iar după retragerea acestora rămăsese să cuncască mai de aproape plămădeala sufletului nostru, pe cât de occidental, pe atât de oriental, după propria-i expresie. Prinsă în vârtejul beției reci a fost nevoită să-și urmeze cercetările pe alte meleaguri. Zărind-o într'un restaurant, la Paris, am fost izbit de o ușoară discordanță între candoarea mimicii sale și o foarte puțină șiretenie, care numai uneori, fugitiv, lucea în luminele ochilor ei. Orice i-ai fi spus, avea aerul ca și cum pentru întâia oară auzea acel lucru, apoi, ca dintr'o vagă amintire, îți povestea ceva asemănător, lăsându-te să tragi tu o concluzie, punându-te în situația de a-ți da părerea asupra spuselor tale, asupra propriei tale întrebări; când se spunea ceva ce trebuia s'o supere, ai fi jurat că ea nu auzise și mimica ei era așa de nevinovată că nu îndrăzneai să repeți vorbele supărătoare. Era o artistă desăvârșită în arta de a-și disimula simțimintele, făcându-te, în schimb, fără să ai cea mai mică bănuială, să-ți răscolești adâncul psihicului tău și să fii încântat că i te arăți așa cum ești. Având un cunoscut comun, pe profesorul de filozofie, Mișu Cristodorescu, ne-am înțeles destul de bine, străduindu-ne să ne lămurim împreună ciudata fire a acestui băiat, fire ale cărei suișuri minunate te uimeau tot atât de mult cât și scoboririle-i neașteptate, într'un cuvânt, uluitoare-și fire în zigzag nesfârșit.

Cele ce voiu povesti, ea mi le-a spus și, dacă unele cuvinte nu sunt la locul lor, celitoarele sunt rugate să țină seama că au fost rostite de o... femeie, eu doar, scriindu-le, atenuiez pe cât mi-e posibil unele expresii prea crude.

„Mișu știe să iubească, dar ce păcat că se oprește în drum tocmai când ți-e lumea mai dragă. Fața i se schimonosește, mânele schițează un gest de respingere, fără a o desăvârși însă, căci Mișu știe să se abție, corpul-i, tremurând ca de o frică strașnică, se retrage și-ți dai seama că trebuie să fie ghemuit în vreun colț de pat. Pe semne de aceea Mișu iubește numai pe întuneric. Eu nu m'am speriat ca toate până la mine, ci am aprins brusc lampa și, atunci, l-am văzut pe Mișu în prada unei spaime grozave, iar când s'a liniștit ca un copil cuminte mi s'a spovedit, cerându-mi sfat:

„În momentul în care simt în mine fiorul genitalității, când orice om sărută în neștire, mie mi se pare deodată că pielea și carnea de pe obrazul femeii dispar, că trupul meu e strâns de oase fără carnea și... și o groază nebună mă cuprinde. Mă stăpânesc, fiorul genital dispare și din nou apare carnea fragedă și ațățătoare și în același timp dorința-mi sexuală mă îndeamnă la o nouă încercare, dar rezultatul e același; de aceea nu sunt statornic în dragoste: caut femeia cu care aș putea să trec

peste acest obstacol, să gust plăcerca sexuală pe care de vreo câțiva ani n'am mai cunoscut-o. Eu n'am fost totdeauna așa. Și ceea ce mi s'a întâmplat mie, putea să i se întâmple altuia fără să aibă urmările pe care le văzuși la mine. Dacă această întâmplare m'a sdruncinat atât de mult, înțelegi, desigur, că până la ea paharul se umpluse, așa că ea, întâmplarea, a fost picătura care a făcut ca paharul să se verse. Cum s'a umplut nu știu, știu însă care a fost picătura care n'a mai avut loc în pahar:

Eram în războiu. Cantonasem într'un sat de munte. Eu găsisem o odaie la preot, om bun, primitiv și mult îndatoritor. Cele trei fete, trei portrete vii ale răposatei preotese, se îngrijeau să nu-mi lipsească nimic la masă, pe care și eu o îndulceam cuopoturi sau o îmbogățeam cu conserve de nisetru. Stam acolo de vreo zece zile și încercasem, ticălosul de mine, pe rând să fac curte celor două fete mai mari, trecute de douăzeci de ani, celei mai mici, de cincisprezece ani, băgasem de seama că surorile ei nu i-ar fi îngăduit să flirteze. În preseara plecării, despre care numai noi ofițerii știam, în cinstita casă a preotului puseseam la cale un chef mare, dar cu gând rău. Bea preotul, beam și eu, însă mai cu rezervă, ca unul care mă gândeam și la plecarea hotărâtă în zori zilei și la planul meu, pe care nu-l schițasem, dar vream să-l realizez într'un chip sau într'altul. Fetele nu se lăsau nici ele mult datoare cu paharele. Aproape de miezul nopții, un picior al meu, întâlnind sub masă un alt picior, fără ca vreun interes nou să se observe pe figura mea, căutai să prind discret prin pielea groasă a cisme mele conturul încălțăminteii ce sta lipită de a mea. Numai al popei să nu fie, îmi ziceam eu, încolo, al cui o fi, mi-e tot una, de nu-l trage, îi place. Incepui să fluer încet, ca să pot bate ușor tactul cu piciorul și piciorul să-și mângâie partenerul, care sta pe loc, deși mișcările piciorului meu erau tot mai accentuate și ajunseseră ca ritmul să-l transmită prin pulpă. Prinzând curaj, îmi apropiai ambele picioare și, ca a ofensivă, incepui să strâng încet, cu rezervă. Adversarul era prins ca'n clește. Priveam în ochii popei, doar de el îmi era frică, și ochii lui blânzi, prietenește, mă îmbiau la beutură și la voie bună. Atunci, strănsei puternic pulpa prinsă, strigând amfitrionului: „Strășnică băutură ai părinte, să trăiești!” Mișcarea mea de a ciocni paharul cu preotul, fiind bruscă, Ada, fata cea mai mică, era cât pe ce să cadă de pe scaun. Identificarea era făcută, dar neașteptată și mă zăpăcise.

Îmi îndreptai privirea spre gramofon și domnișoara cea mai mare, ca să-mi fie pe plac, așeză o palcă de dans. S'ar fi convenit s'o invit, dar timpul se scurta și eu simțiam acum nevoia să vorbesc cu cea mică, așa că invitai pe Ada, rostind biblic, cu glasul unuia aproape beat: „cei dintâi și cu cei de pe urmă tot deopotrivă sunt”.

Alcoolul mă făcea să judec cam în felul următor: în zori de zi ne retragem. Pe-ai casei poate nu-i mai văd curând, deci pot încerca orice. N'am nimic de pierdut. Pe scurt, sub biciul etilic, simțul moral se retrăgea pas cu pas sub colții imoralului. În timpul dansului, deci, după vorbe de dragoste, șoptite gădăitor la ureche, o rugai pe Ada, când ai ei s'or culca, să vină la mine în cameră să vorbim despre viitorul nostru, căci avusesem grijă să-i strecor știrea, în taină, că în zori vom pleca.

— Viu. De ce să nu viu? Aș fi venit și până acum, dar umbrai numai după surorile mele, răutăciosule!

La așa răspuns nu mă așteptam. O clipă mă simții uluit, apoi reculegându-mă înțelesei de ce o păzeau surorile ei să nu-i facă nimeni curte. Stam în cumpănă, când sfârcul biciului de foc mă pornii din nou pe drumul păcatului. O strănsei pe Ada de mână și de mijloc și-i șoptii c'o aștept negreșit, apoi mă oprii din dans, îmi dusei mâna la cap, ca și cum mi-ar fi rău, fetei îi făcui cu ochiul, iar preotului, în fața căruia nu aș mai fi putut sta de rușinea planului meu, îi cerui iertare, pretextând că nu mă simt bine, și petrecerea luă sfârșit, fiecare ducându-ne la culcare.

Eu dormeam în camera întâia dela intrarea principală; dela mine dădeai în camera preotului și din aceasta în odăile fetelor: a celei mici era imediat lângă a tatălui, apoi venea camera surorilor mai mari, de-a-lungul camerei tatălui, și din care prin bucătărie puteai ieși în curte. Casa avea, prin urmare, două intrări: aceea care dintr-una antreu da în camera mea și aceea care prin bucătărie da în odaia fetelor. Pe unde va veni, nu puteam ști. Stinsesem lampa și așteptam mai emoționat decât la postul de observator pe câmpul de luptă. Peste vreo jumătate de ceas, auzii pași ușori în camera bătrânului. Crezând că el s'a sculat, nu mă mișcai de pe scaun, închisei ochii, ca și cum aș fi adormit acolo. Auzii învârtându-se clanta și mă făcui mic în sufletul meu, de-aș fi vrut să intru în trupul unei muște, ca să pot sbura de acolo. Ușa se deschise și Ada, numai în cămașă, se strecură, albă în întunerecul odăii mele. Când a văzui, un simțimânt de teamă se amestecă dorinței mele sexuale. O luai în brațe, o ridicai și-o dusei cu băgare de seamă în antreu, unde ne așezarăm pe pardoseală, fără covor. Continuam să fiu stingherit. Imi era frică de tatăl ei, apoi, la drept vorbind, această fetiță cu păr de aur și cu ochii verzi, n'ar fi fost în stare să facă ceea ce era pe cale de a face dacă n'ar fi băut prea mult; iar cei cincisprezece ani ai ei mă îndreptăteau s'o cred nevinovată; purtarea ei considerând-o nefirească, stam la îndceală. Ne sărutam, ne strângeam în brațe, dar căutam să rămân pe această poziție, înlăturând dorința-mi de a porni la atac. Simțiam în același timp, că în afară de frica arătată, în sufletul meu era și o teamă nelămurită, ceva care mă îndemna, oprindu-mă totdeodată.

Sărutările, alungătoarele de gânduri, se înteteau de o parte și de alta, când ea fu cuprinsă de o furie de dragoste ne mai pomenită. Nici n'avusesem timp să-mi dau bine seama ce se petrecuse și eram împreunați ca și cum ne-am fi cunoscut de când lumea. Se svârcolea nebunește, mă strângea cât putea, mușca. Deodată, ținându-se de grumajii mei, se ridică pe neașteptate de mijloc, încordându-și corpul ca un arc, doar creștetul capului și călcâiele se rezemau pe scândură; stătu așa, nemișcată, o clipă, două, apoi trupu-i rigid căzu pe pardoseală, mânele-i, care mă țineau strâns, se lăsară pe lângă coastele mele, simțindu-le cum alunecă în jos, ca după aceea să cadă cu zgomot.

O prinsei de mâni, de picioare, de cap, o scuturai: era teapănă. Un fior de groază îmi trecu din cap până în picioare. Pielea-mi o simții udă

de sudoare, muschii mi se muieră, mâtele mi se invărtiră, sfincterele mi se slăbiră. Nu mai eram în stare să fac vreo mișcare sau să mă gândesc. Mă uitam la ea nemișcat, năuc, fără să pot înțelege ceva sau să judec. Mîntea-mi, care se oprise în loc, îmboldită, probabil, de instinctu-mi de conservare, începu să lucreze încetul cu încetul.

Aprinsei un chibrit. O văzui albă ca zăpada, cu ochii dați peste cap, holbați îngrozitor, cu gura deschisă, cu limba scoasă: moartă. În închipuirea mea apăru curtea marțială, o groapă lângă un stâlp și plutonul de execuție: o frică năprasnică mă cuprinse: mânele-mi reci tremurau de-a-lungul trupului, care abia se mai ținea pe picioare: gura îmi era uscată. De undeva, din adâncimea sufletului meu, Ecări un simțământ de nevinovăție, gura mi se udă, puterle îmi reveniră. Cumpănii că trebuie să iau o hotărîre. Mă uitai în juru-mi, fără să știu de ce, parcaș fi căutat o scăpare, pe care aș fi putut-o găsi acolo în apropiere de mine. Ochii mei se opriră deodată pe peretele în dosul căruia dormea tatăl moartei. Trecui cu gândul până în odaia ei, ocolii prin curte și, fără a mai mă strădui să găsesc altă scăpare, deschisei ușor ușa camerei, în care dormea cinstitul preot, și liniștit domol, pe brânci, ajunsei la cealaltă ușă, intrai în odaia Adei, închizînd ușa în urma mea, deschisei fereastra, sării în curte, ocolii o aripă a casei, ca apoi să mă întorc prin curte, tiptil, cu fata în spoinare, s'o așez în pat și să trec din nou, pe brânci, prin odaia bătrînului în a mea, ca să respir ușurat.

Peste vreo jumătate de ceas, la ora patru fix, ordonanța bătea de zor în ușă, iar eu mă prefăceam că dorm așa de tare că nu aud. Preotul, auzind bătăile în ușă a deschis el însuși soldatului și amîndoi căutau să mă trezească. Mă prefăceam așa de bine, că s'buimăcîi de somn și băătură, încât bieful bătrîn s'a crezut îndreptățit să mă sfătuească să nu mai beau niciodată. Soldatul, care asistase la această scenă, îmi putea fi un martor prețios.

În momentul despărțirii, n'am avut nici pic de părere de rău. Am fost nerușinat, cinic. Am lăsat preotului câte un cuvânt de politeță pentru fiecare domnișoară și l-am făcut să întrevadă posibilitatea de a ne revedea după sfârșitul războiului. Pe măsură ce calul meu căica kilometri după kilometri, mă sileam ca în sufletul meu cele petrecute să se așeze așa cum, desigur, s'ar fi așezat înaintea războiului, când ce era urit și animalic în noi se ascundea repede, undeva, în adâncimi; răscolisem însă prea mult mocirla și mă supăra mirosul.

Seara la popotă am întrebat pe colonel dacă s'a ocupat satul din clipă, nedându-mi răgaz nici ziua, nici noaptea.

Seara la popotă am întrebat pe colonel dacă s'a ocupat satul din care plecasem, și din felul meu de a întreba, reieșind dorința mea de a mi se răspunde afirmativ, colonelul m'a bănuît că fac o politică protivnică intereselor țării. Mai târziu, după demobilizare, la un pahar cu vin, mi-a declarat fățiș că în acea seară i-am părut „suspect”.

Urmăream pe hartă fiecare pas pierdut de armatele noastre și în ghețam de frică, zilnic, până se deschidea corespondența oficială. În acele zile am înțeles de ce unii criminali, deși nimeni nu i-ar putea bă-

nui, după câțva timp dela nelegiuire, se predau autcrităților, mulțumiți că pot cel puțin dormi în liniște. Un nimic mă făcea să tresar. O clipă parcă inima-mi nu mai bătea, mintea-mi nu mai pricepea decât acel nimic: stam ca împietrit. După aceea simțeam în coaste svăcnituri rezezi și puternice, o căldură îmi năpădea în tot corpul, mintea-mi alerga nebună, sub imbolud afluxului de sânge de-a-lungul și de-a-latul conjec-turilor celor mai felurite; planurile cele mai abracadabrante și mai nă-sărămbe mi se înfățișau pentru o eventuală reacțiune a mea, ca apoi totul să se domolească relativ, rămânând la baza emotivității mele o neliniște gata să se preschimbe în orice moment în teamă, spaimă și groază.

Imi dam seama că de-ar fi reclamat prețul aș fi aflat-o. Imi ziceam, că, fără îndoială, moartea fetei i-a părut firească, cu toate acees- tea, când vedeam, zi de zi, atâția morți în jurul meu, fiecare cadavru îmi aducea în minte pe acela ce l-am dus în spate în casa unui om de ome- nie și din nou obsesia vinovăției mele și a pedepsei ce mi se cuvenea: puneam din nou stăpânire pe mine și mă hărțuia, mă încolțea ca pe un iepure copcii.

În sfârșit, când mă s'a adus la cunoștință că din cauze strategice, trebuise să părăsim cota cutare și cutare și când la masă camarazilor le-a părut rău de „bietețe fete ale popii”, plângându-le de milă de ceea ce vor păți ele sub stăpânirea inamică, eu m'am bucurat. Și așa de mare a fost această bucurie încât veterinarul regimentului, prieten cu mine, adresându-se colonelului, cam în glumă i-a spus:

— Domnule Colonel, mi se pare că Grîstodorescu e un sadic fără pereche.

— De ce?

— Pentru că se bucură de vor păți fetele popii. Dacă el nu le-a făcut nimic, barem să le știe la bunul plac al altuia.

— Bine ar fi să fie numai asta, răspunse colonelul.

Dându-mi seama ce vrea să înțeleagă colonelul, spre a da o altă întorsătură vorbei, m'am adresat medicului, știindu-l cumpănit, dușman al aprecierilor pripite.

— Ce ziceți, domnule maior, asta-i sadism?

— Ar trebui să vorbim mai mult pentru a te cuncaște și, fiindcă aici nu-și locul, mai bine să bem încă un pahar.

De a doua zi m'am simțit mai sigur de mine, dar nu pe deplin. Simptomele de anxietate erau doar mai atenuate, nu dispărute cu to- tul. Și cum ar fi putut fi în altfel când îmi dam seama că fără acea împreunare fatală fata n'ar fi murit? Mă chinuia și faptul că fusesem crescut de mic cu frica de Dumnezeu și de aceea când întâlneam vreun preot îl salutam așa de plecat că-l uimea atitudinea mea. Găsisem în umilirea mea o ispășire și totdeauna când eram plecat înaintea unei fete bisericesti mă simțiam ușurat de povoaara din suflet: mă echilibrăm astfel pe o cale derivată.

Într-o zi însă, tocmai când mă consideram scăpat, mi-a eșit în cale o femeie, tot cu păr de aur și tot cu ochii verzi ca veninul de șarpe. De n'aș fi fost convins că totul era în ordine în adâncul psihicului

meu, m'as fi ferit de ea; sau poate pentru a mă pune singur la o probă. nu știu: fapt e că am invitat-o la mine. Cum era voinică, tânără și sglobie, a început și ea ca oricare alta să-și manifeste plăcerea prin diferite mișcări ale corpului, mie însă deodată mi s'a părut c'o văd mcartă, am țipăt, ea s'a speriat, a fugit și m'a făcut de răs în tot satul. Că m'a făcut de răs, vorba vine, în realitate mi-a făcut reclamă, căci de a doua zi nu puține au fost acelea ce vreau să cunoscă pe ofițerul care face urit, dă din mâni ca toți dracii și țipă. Am mai încercat cu una, cu alta, cu multe în sfârșit, dar cu niciuna n'am putut să trec peste hopul acesta: îmi apărea mcartă, cu ochii holbați, cu limba scoasă; după câțva timp am văzut numai dinții, niște dinți ce se măreau năprasnic: ca apoi să-mi apară înaintea ochilor întregul schelet; țipam, dam din mâni speriat, ea fugea și scena se repeta cu alta. Imi dam seama că totul nu-i decât un joc al imaginației mele, dar în acea clipă nu puteam fi stăpân pe nervii mei. Imaginea ce o aveam eu în minte era în parte reală, ireală era exteriorizarea ei și atribuirea ei unei alte ființe decât aceea care mă făcuse s'o am la început. Mă chinuța grozav faptul că nu reușeam să sfarm verigele lanțisorului care lega pe fata popei cu toate celelalte femei pe care le cunoșteam. Mă îndârjeam tot mai mult și acum eram și eu hotărât să încerc până voi scăpa de această meteahnă. Eu credeam că procesul acesta psihic se petrece numai în interiorul meu, fără să fie trădat prin altceva decât prin unele gesturi și țipătul acela de groază, dar o femeie inteligentă mi-a spus-o verde în față „Dragă, ești bine, însă ziua să te ferești, că sperii lumea, iar ncaptea să stingi lampa. că tare urit mai faci! Pe-o fată nepricepută ai băga-o în balamuc. De atunci am stins mereu lampa.

Așa am dus-o vreo câteva luni, când într-o noapte am primit ordinul de plecare. Când mi s'a spus că ai noștri s'au purtat ca niște eroi, reluând cele două cote pierdute, eu m'am făcut pământ. Cum am încălecat, cum am ajuns nu știu. Totul se făcuse automat, sub conducerea centrilor psihiei inferioare, centru superior fiind cuprins de-o singură idee: ce voi face când voi ajunge în satul ei, dând ochi cu tatăl, cu surorile, cu autoritățile din acel sat?

Ne apropiasem de păduricea dela marginea satului când un reiu de femei, fete și copii ne eși înainte. Era în asfințit de seară. Culmea era roșie de sânge și fluturii de pe cămășile fetelor luceau ca mii și mii de lacrimi.

Eu trebuia să fac întreaga incuartațire, așa că descălecai. Din grup se deprinse un trup svelt ce se apropie de mine cu mers legănat; acope-rindu-și fața cu un enorm buchet de flori. Mă simțiam stingherit, incapabil să știu ce am să fac, când, la trei pași de mine, buchetul se lăsă deodată în jos și înaintea ochilor mei apărură fata popei cea mai mică „mcarta“, care răsând de-ai fi zis că era învățată cu ceea ce îi se întâmplase, îmi întinse florile, urându-mi:

„Bine ați venit!“

M'am înclinat, am surâs, dar în gând mi-am zis că să mai încerc și altul și l-am băgat în cvartir la popă pe colonel.

G. RETEZEANU

TRECERI

- Ghiociei nopții dau clopotelor glas.
Pe-un turn uitat și 'nvins de plânset se sbate-un ceas.
- Copacii se strâng la sfat pe maluri de timp târziu.
Din treacăt întretăieri clipească peste pustiu.
- Satan întinde mreje culesului întâi
In tănuiri de clipe lăsate 'ntre chilii.
- Daltă a cioplirilor negrului căzut pe drum.
Colți de lumină mușcă iubiri ascunse 'n fum.
- Dat pironirii podoabelor din așteptări.
S'anin încet convingeri suitelor cărări.
- Lac pierdut adâncului din ochii nestrăini.
Plănuiri de ceruri ridicate pe ruini.
- Și viața-i primăvara inimului cântat:
O 'nsuflețire pământului neîntinat...

ION TH. ILEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂRĂRUE, CĂRĂRUE

Cărăruie, cărăruie —
Altădată mult iubită,
Gândul azi din nou mă sue
Pe lungimea-ți șerpuită.

Că din nou îmi vin în minte
Clipe vechi de altădată,
Ce-mi păreau atât de sfinte,
Cărăruia mea uitată.

Când cu tine împreună
Noi urcam spre vechea poartă
Și când farmecul de lună
Mai știa ce gând mă poartă.

Frunzele cântau pe cale
Când din slăvi venea 'nserarea,
Drumul ne-așternea petale,
Licurici ne ațineau calea.

... Și-astăzi gândul ce mă poartă
Nu-l pot spune nimănue,
Dar pășesc pe frunze moarte,
Cărăruie, cărăruie.

ION MOLDOVEANU

LACRIMĂ DE MAMĂ

Sfârșitul toamnei moare în apusuri roșii. Rar, la o săptămână odată, soarele dă la o parte, cu un ochiu somnoros, capătul de perdea al norilor și dinspre dealul ce-ascunde satul, razele-i eliberate și parcă noi, impur-pură valea satului.

E una din acele zile posomorite de toamnă târzie.

Vântul luat la goană, în cine știe ce depătrări, urlând înfiorător ca niște fiare torturate, își face loc prin geamul cârpit cu gazetă. Intre cei patru pereți ai casei lui Petre Șchiopul. Ochiul celor din casă sunt furați de cele ce se petrec afară. Coperișul de pae al șurii este vânzolit de vânt. Se aude căscatul prelung al cocostârcului ce-și plânge cuibul pângărit.

Lelea Zamfira numărând din ochi frunzele ce pier, cade pe gânduri și două lacrimi îi înrăurează genele. S'au scurs ani grei la casa aceasta. Povara lor n'au plecat-o la pământ, dar și-au amărât zilele, ducând tot ce mai era în sufletul ei iubire și speranță.

Gândindu-se la trecut, ochii ei aveau reflexe din tristețea cerului de-afară. Poate că în dâncul ei două lacrimi șerpuiau în suflet, împreunându-se. Își închise pleoapele vrând să păstreze numai pentru ea melancolia amintirilor. Uitând că este la masă, vărsă din farfuria să-răcicioasă ce-i era pusă înainte.

— Hârcă bătrână! Undeți-i capul? Vezi, că te puiu să mânci cu copiii, bătrâno! rosti ginerele ei, Petrea Șchiopul, c'o dușmănie de moarte. Peste toți se lăsă o liniște apăsătoare, închisă într'o pânză cenușie. Nimeni nu cerca să rupă tăcerea, ce le strivea sufletele, subțo roată uriașă. Bătrâna rămase cu ochii în părete, parcă ar vrea să deslușiască o slovă scrisă acolo și văzută numai de ea. Lingurila au încremenit în mâini. După un răstimp ele își țeau iarăș drumul lor rar și zgomotul ce-l fac profanează o tăcere sfântă. Gineretele aruncă priviri aprinse de mânie asupra celor două femei ce se uitau mereu la farfuria ce nu se golia. GOLFĂIND în gură o coajă de pâine udată cu lacrimi amare bătrâna sorbi câteva linguri. Fără să zică un cuvânt se ridică greoiu dela masă ducându-se în culină. Se așează pe „lădiță“ ce-o aduse la casa ginerelui. Ținea mult la această „lădiță“, ea la toate lucrurile dragi, ce-i răscolea atâtea amintiri scumpe. Toarce. Cu mâinile tremurânde, învârte domol fusul pe care se răsuțește firul spornic. Fusul se oprește. Gândurile se torc mereu înainte din caerul vremii trecute ce nu se mai isprăvește.

Se vede femeie harnică alături de bărbatul ei credincios. Au muncit din greu amândoi pentru singura lor fată. I-au agonisit mult, să poată duce un trai bun fără de griji. Din zori până în noaptea târzie munceau cot la cot, neajutați de nici-o mână străină. Se simțeau mulțumiți când puteau trimite ginerelui Petrea Șchiopul rodul muncii lor.

Trăiau fericiți amândoi. Zilele li se scurgeau domol și pe nesimțite ca un izvor de munte ce curge lin la vale. Numai când bărbatul a părăsît pentru totdeauna fericirea vieții casnice, lelea Zamfira se văzu silită să părăsească căsuța lor adâncită în mijlocul satului și să vină la ginerele ei.

Cât de departe este realitatea simțită la casa acestuia de cea visată odinioară! Credea că la casa ginerelui o să-și înveselească zilele din urmă cu fica sa alături. Se va da odihniei. Va fi deosebit de fericită, desmierdând părul auriu al nepotelului care va lunea ușor în somn sub legă-marea ei lână.

Nu putea ști, oricât se muncea, pentru cari păcate era osândită să-și trăiască zilele din urmă ale vieții, la casa unui străin ce n'o putea vedea în ochi? Este blestemul oamenilor sau pedeapsa cerului, căzută pe capul ei? Intrebarea aceasta o chinuia cu toată durerea ei cicălitoare. Și în lunecarea tristă a gândului, ea încheie dorindu-și moartea. „Doamne ad-o!”, — își zise în sinea ei, făcându-și cruce.

Doamne, mamă! Iar te gândești la rele, — o întrerupe fica ce venise în culină. Dar zicând acestea se întoarse cu fața spre răsărit pentru ași ascunde lacrimile ce-i brăzdau fața.

Plânsul ficei porni și pe cel a mamei. Inzădar încercau să și-l potolească una alteia, căci se înțețea tot mai tare, prefăcându-se în șiroaie de lacrimi. Iar când fica simți că mâinile jilave și fierbinți ale mamei o apucă de cap, când simți pe păr, pe gât, pe obraji, o ploaie de lacrimi fierbinți, când auzi rostind printre sughițuri de plâns o rugă „să nu mai plângi”, fu cuprinsă de mai multă durere.

— Noa! Iar vă faceți de cap. — răcni Petre Șchiopul, deschizând ușa culinii pe care intră ca o furtună.

— Plângeți ca două nebune; parcă eu v'am omorât pe moșu vos! Să nu vă mai aud că dau cu amândouă de păreți!

Incrementele de amenințarea căzută fără veste, lacrimile le-au secăt o clipă. Fica se uită cu mână în ochii aiuriți ai mamei sale, dusă pe gânduri și rămasă fără putere.

La cină bărbat și soție stau alături ca doi dușmani.

Bătrâna lor mamă lipsea. Ca doi străini ce nu s'au văzut niciodată se uitau unul la altul. Bărbatul clocotea de mânie ca și cum ființa plăpândă ce-i stătea în față ar fi adus toată povara lumii la casa lui. Femeia, de teamă, își pleca ochii la pământ de câte ori privirea mânioasă a bărbatului o săgeta până'n cufetele cele mai profunde ale sufletului. O tăcere grea, de criptă. Dela o vreme bărbatul rupe tăcerea:

— Veto! bătrâna asta mă bagă în mormânt. Nu mai moare odată.

— Taci, Petre, nu cobi a rău; doar mi-i mamă la amândoi.

— Ce mamă? Bătrâna asta, care doarme și mănăcă, asta-i mamă?

— Lasă, Petre, ce aștepti tu atâtea? Nu-i destul că îngrijește de ale casei, că toarce toată zulia? Ți-i pagubă și de apa și bucățica de pâine ce-o poate mânca? Ai uitat cât bine ne-a făcut și ne face? Și apoi nu știți ce-ai spus când ai adus-o la noi? că doar tu ai adus-o!

Se ridică dela masă ștergându-și cu năframa ochii scăldați în belșugul de lacrimi. Intrebările ei blânde nu stărneau în sufletul lui Petre nici-o milă. Drept răspuns la întrebările Vetei, începu o ceartă curgând ca valurile vijelioase în revărsări de ape: ocările, țipetele și injurăturile. Târziu în noapte, bătrâna ce-adormi nemăncată, a fost trezită din somn de palmele ce se lipeau nemilos pe obrazul Vetei.

Prelung, ca mormurul pădurilor sacre, ca ecourile într'un templu

străvechiu, se revarsă ruga mută a soției, din ochii umeziți, prin suspinul trudnic.

Știa că bărbatul n'are nici un pic de mlață în acele momente pentru ea. Dacă l'ar fi atins cu mâna, s'ar fi întors și ar fi sugrumat-o. Iar dacă i-ar fi spus un singur cuvânt aspru ar fi urlat ca o fiară sălbatică; și-ar fi pierdut mințile.

Învăluit de voința de mântuire, ca într'o magică năframă a învierii, Petrea Șchiopul strigă din pragul ușii de răsună toată curtea plină de tăcere, deasă a nopții:

— Să vă duceți dela casa mea!

Cu pași grăbiți se îndreptă apoi spre crâșma satului să-și amoretască, ca și în alte seri, simțurile atătate peste zi. Bătrâna, singură în culina de vară, se muncea cu somnul. Gânduri negre o impresurau. Vorbele grele, rostite de ginerele hain la suflet, îi răsunau mereu în urechi.

Astfel se depănau în fir gândurile bătrânei, întrerupte numai de câte un oftat lung plin de sughitură. Peste năvala de gânduri, cădea câte-o întrebare, tulburătoare ca un tic-tac de perete. Suferă oare numai ea singură?

Vede bine că ea îngreunează și starea copilei la casa aceasta. Ea aducea suferința cestui suflet nevinovat ce se ofilea din zi în zi. Ea, suflet de mamă, nu se putea îndura să mai fie pricină de suferință aceleia a cărei fericire o făcea să zâmbească în plin, mulțumită, sub împăcarea visului. Frământându-și gândul o rază de nădejde îi trecu prin mîntea-i tulburată. Să plece dela casa aceasta ca un străin. Afară e un iad de vreme. Ploaia cade cu nemiluita și vântul urlă de te cuprinde groaza. Cu cizmele grele pășind în dreapta și stînga o umbră de femee se strecura prin bezna deasă a nopții pe ulița mare a satului, îndreptându-se spre hotar.

O liniște adâncă, pustie, apăsătoare, domnea pretutindea, întreruptă când și când de hămăitul îndepărtat al vreunui câne deșteptat. Casele dormeau liniștite, pierdute în întunericul nopții. Cu ochii ascunși sub părul cenușiu, ud de ploaie, bătrâna înainta încet, ridicându-și din când în când zdreanța ce-o lovea peste picioare, ca o mătură udă.

Nici un gnd n'c chnuia. Hotărîrea fi liniștea sufletul. Nu se va întoarce la casa pe care o umplea de nefericire. Va lăsa copila să-și trăiască căsnicia pe cari n'o șceptea ades în dulcile mângăeri de mamă. Speră că plecarea ei va înfiripa primăvara unei noi vieti ce va învălui cu belsugul ei de bucurii pe fică-sa. Pășia cu puterea ce-i da această nădejde.

Un trăznet căzut în apropiere îi lumină calea. Gândul i-se turbură. Plecarea ei care ar putea fi pentru totdeauna, în această noapte plină de spaimă, va aduce o schimbare în sufletul ginerului? Sau va face ca și fata ei să măsure lungul drumului pustiu? Durerea-i adâncă pentru suferința de mucenică a ficei o copleșește din nou.

Se opri. Își împrăștie privirea departe unde prin negura nopții poate fixa casa ce-o adăpostise vitreg atîta amar de vreme.

Târziu în noapte o umbră de femee se întorcea din nou casa suferințelor

PORTRETE ARTISTICE

DOAMNA
ANA VOILEANU-NICOARĂ

Modestia a fost întotdeauna caracteristica talentelor distinse. Artiștii mari fiind amoreați de arta lor o țin mereu în suflet până îi dau forma definitivă și apoi dând'o la iveală, nu le pasă de ce vor zice alții. Ei sunt mulțumiți că opera lor a eșit așa cum au gândit-o. N'au nevoie de lauda unora și nu se sinchiesc de invidiile altora. Opera în sine îi pasionează. Din rândul acestora desprindem, cu o deosebită plăcere, distinsa personalitate artistică a doamnei Ana Voileanu-Nicoară. Doamna Voileanu e o virtuoasă pianistă ardeleană, intrată de mult în conștiința artistică dela noi și din streinătate. Cu o ușurință și eleganță demnă de marii artiști, domnia sa conduce pianul pe toate cărările muzicii, acest instrument muzical fiind o jucărie în mâinile sale. Muzica maeștrilor uni-versali își are în doamna Voileanu o adevărată interpretă. Gesturile sunt aproape invizibile, ținuta lejeră și mâinile se mișcă ca aripile unui fluture scuturându-și delicat nervurile degetelor pe clapele pianului.

Melodiile pline de nuanțe și adânc omenesc ale lui Beethoven, Bach, Brahms, Mozart, Schumann și Debussy sunt cântate de doamna Voileanu cu adevărată artă. Un concert al acestei artiste este un extaz pentru amatorii de muzică aleasă. Presa noastră și cea streină, mai ales cea din Germania, a elogiat cum se cuvine pe doamna Voileanu.

Elevă a cunoscutului profesor și componist Ernst Ludwig din Viena și a profesorului Krause din Berlin, doamna Voileanu are o frumoasă și aleasă cultură generală și muzicală. Încă dela 6 ani era inițiată în tainele muzicii. Moștenise dela mama sa, o bună pianistă, eleva a profesorului Dima, darul de a pătrunde melodiile. Primul debut, încercat de succes, la avut la 12 ani cu un *Menuett* de Paderewski. A urmat apoi studiile speciale în țară și streinătate de unde s'a întors pe deplin edificată asupra artei muzicale. Muzica doamnei Voileanu pe cuvintele poezilor Octavian Goga și Cincinat Pavelescu, este străbătută de melodii create cu multă sensibilitate.

Doamna Voileanu este și o merituoasă publicistă muzicală. Criticile sale obiective și studiile din domeniul muzicii, publicate în *Patria* și *Societatea de mâine*, sunt cunoscute și mult apreciate de public.

Născută la Sibiu, actualmente trăește în Cluj, fiind profesoară de pian la Academia de Muzică și Artă dramatică.

MUZICA INSTRUMENTALĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

Românul este înzestrat cu calități ereditare cari veștejesc infructuoase din lipsa mijloacelor de exteriorizare. Într'o lumină opacă cum greutatea ca de plumb se fărâmițesc energii, se pierd speranțe, reproșind fatalității lipsa factorilor deplini morali, desăvârșiți culti și fanatici în crezul evolutiv al constructivismului social. În toate domeniile sunt lacune infinite, pe toate tărâmurile se impun mijloace și idei adecvate aspirațiilor de occidentalizare a acestei țări.

Recerințele învățământului muzical la noi astăzi este de o ignoranță redusă la *monstrum unicum* cu epitetul de „meserie de paradă”.

Prin actuala lege a învățământului secundar s'a încercat să se distingă sterila și obscura misiune a dexterităților. La muzică — fiindcă celelalte obiecte deocamdată nu ne interesează — o inadvertență cu urmări dezastruoase obligă factorii în drept de a întregi lacunele, fiindcă muzica se prezintă sub două aspecte diferite: vocal și instrumental, iar omiterea vreuneia din ele constituie o greșală gravă a cărei urmare este incalculabilă pentru educația muzicală a tineretului.

Pentru a penetra un etalaj probat spre năzuințe bine definite, mijlocul cel mai eficace este pur și simplu redus la instrument. Exactitatea acestui adevăr ne-o dovedește viața însăși cu argumente de o combatanță extraordinară. În muzică, ca în toate dealfel, mijlocul de a penetra eficient spre misterele și frumusețile ei, se rezumă în experiența rezultatelor empirice, cari reclamă „instrumentul” ca singurul mijloc de a obține succes spre năzuințele și îndatoririle de cari trebuie să fim animați.

Ceiace dorim noi este simplu, util și frumos. Cultivarea sufletului prin sădirea unui cult pentru frumosul și nobilul artelor de toate categoriile și în special pentru muzică. Lucrul acesta se obține mai ușor în perioada docilității fragede, plină de ambiții și dorințe clocotitoare, când impregnările educației sunt statornice și înrădăcinate adânc în memorie.

În schimb din tot ce învață elevul azi la orele de muzică, ce merită să fie reținut? . . .

Pot afirma, că aspectul vocal ca singura țintă a învățământului muzical în școalele secundare este, dacă nu inutil, în tot cazul de un ordin secundar, fiindcă învățământul teoretic, solfegiile și câteva coruri cântate la diferite serbări școlare sunt în definitiv componenții „meseriei de paradă”. Nici un absolvent al liceului, în baza cunoștințelor sesizate din muzică în învățământul secundar și mai ales în liceu, nu va avea îndrăsneala să afirme vreo „brumă” de cultură muzicală. Pe scurt, toată importanța mediocră al învățământului muzical poartă încă pecetea unor opinii lipsite de docilitatea tipului.

Acesta este adevărul în plina lui goliciune și cred că nu e nevoie să-l ascundem prin exhumări de părăginite circumstanțe. Lucrul acesta odată recunoscut, fiecare să caute după puțință să-l îndrepte. Ceiace nu dă școala, deocamdată va face familia. Intelectualii dela noi trebuie să recunoască insuficiențele emantate din lipsa unei tradițiuni și în consecință să ne dăm seama încă la timp de aspirațiunile generațiilor de mâine. Cei mici încă azi vor fi pe aceeași treaptă a culturii cu semenii lor din occident, dacă ne vom ridica deasupra mizeriei cotidiene, conformându-ne mirajului speranțelor de mâine al neamului românesc.

TEATRU ȘI OPERA

AZILUL DE NOAPTE, piesă în 4 acte de *Maxim Gorki*. Această lucrare dramatică a marelui scriitor rus, care a făcut multă vâlvă pe vremuri în streănătate, când a fost tradusă, mai ales în Franța, stabilind reputația de fin analizator al sufletului omenesc „la oamenii fără căpătâi”, adică al vagabonzilor, a fost *reluată* pe scena teatrului nostru și jucată cu mult simț artistic de către cei mai buni artiști ai scenei clujene, domnii: Neamțu-Ottonel, Ion Vanciu, Mihail Mateescu, Mișu Ștefănescu, Corneliu Potcoavă, Nae Dimitriu, Hristea Cristea, C. A. Russey, etc. și de Doamnele: Olimpia Bârsan, Natalia Ștefănescu și Nunuța Hodoș. A fost un spectacol cu adevărat reușit. Domnul Neamțu Ottonel, directorul de scenă, a știut să împartă rolurile și să conducă acțiunea cu profundă înțelegere a textului.

CAFENEAUA MICĂ, comedie în 3 acte de *Tristan Bernard*. Direcția teatrului a dat această reprezentație în onoarea domnului Dem. Mihăilescu-Brăila, artist pensinar, care a jucat rolul principal al chelnerului Albert. Și de data aceasta domnul Brăila a jucat frumos, cu eleganță în mișcări, dându-ne, ca pe vremuri, măsura talentului său de comic fin, mereu în vervă și bine dispus. Colegii s'au grăbit să-i dea un concurs eficace, arătându-și dragostea pentru cel care le-a fost un bun camarad. Domnii: Virgii Vasilescu, Mihail Mateescu, Nae Dimitriu, Corneliu Potcoavă, Hristea Cristea, Iosif Vanciu, C. A. Russey și ceilalți s'au achitat cu demnitate de rolurile încredințate.

Publicul a venit în număr mare ocupând teatrul, arătându-și gustul simpatia pentru cel care a fost, până mai dăunăzi, răsfatul scenei din capitala Ardealului.

DER FREISCHÜTZ, operă romantică în 3 acte (5 tablouri) de *F. Kind*. Muzică de *C. M. v. Weber*. În românește de Sebastian Stanca. Direcția de scenă și muzicală: A. Bena, Mastru de cor Herman Klee.

Opera din Cluj s'a arătat cât se poate de sărguincioasă în acest an. Ne-a dat 7 premiere și toate reprezentate cu succes. De astădată conducerea muzicală a avut-o domnul Augustin Bena, rectorul Academiei de muzică și Artă dramatică, care a condus cu măiestrie spectacolul. În roluri au apărut domnii: Octav Arbore, Traian Gavrilăscu, Al. Iarotzky, L. Popovici, Tr. Miclea, T. Moarcăș, S. Chirvai, și doamnele: Mimi Nestorescu, Fl. Istrate, E. Gavrilăscu și M. Mihai. Ansamblul bine încheat a contribuit la reușită reprezentație.

Traducerea domnului Sebastian Stanca într-o frumoasă românească literară.

SVANDA CIMPOIERUL, operă comică în 2 acte (5 tablouri) de *Milose Karese*, prelucrată de Maxe Broda. În românește de C. A. Russey. Muzica de *Jaromir Weinberger*. Direcția muzicală și de scenă: S. Anders-Ackermann, Mastru de cor Herman Klee, maestru de balet R. Moransky, primă balerină viola Gloria, decorurile după schițele pictorului W. Widman.

Svanda Cimpoierul, cântăreț minunat, iubit de poporul în mijlocul căruia trăește, are o iubită tânără și frumoasă, Dorotka, pe care o

iubește și banditul Babinsky. După multe peripeții, colindând și prin iad, unde dracii sunt fermecați de cântecul său, Svanda scapă la urmă și trăește fericit cu Dorotka și cimpoiul său. O acțiune variată și plină de un comic naiv, cu o muzică vioaie și modernă, a făcut ca acest spectacol să placă mult publicului. Decorurile cu un colorit viu, bogate în nuanțări, au contribuit mult la acest meritat succes. Domnul Widman s'a arătat și de astădată un pictor de mare talent, îmbogățind galeria Operei cu lucrări artistice valoroase.

Artiștii cari au interpretat rolurile principale au jucat cu voioșie și mereu în bună dispoziție. În Svanda, domnul H. Demetrescu a fost un cântăreț destoinic; domnișoara Ana Rozsa o Dorotkă s'globeie, cu mișcări gingașe, vesele și pline de naturalețe. A jucat frumos și a stărnit aplauze unanime. Domnul Dinu Bădescu în banditul Babinsky s'a achitat suficient de rol. Restul ansamblului bine plasat.

Corurile domnului Klee au plăcut îndeosebi. Maestrul de balet, domnul Morawsky și domnișoara Viola Gloria, prima balerină și au făcut pe deplin datoria.

Maestrul S. Anders-Ackerman la pupitru a dirijiat cu o deosebită pricepere.

Traducerea domnului Russey cât se poate de bună.

Spectacol frumos, amuzant și interesant.

PRODUCTIUNEA elevilor Academiei de muzică și Artă dramatică. Această Instituție de Artă din Cluj își justifică pe deplin existența. Elemente de o reală valoare artistică absolvesc în fiecare an cursurile, grație distinșilor profesori cari își fac cu prisosință datoria de educatori.

La clasa doamnei Voileanu-Nicoară, domnișoarele E. Herteg și M. Adam, au dovedit pricepere în mânăuirea pianului. S'a remarcat la clasa de flaut a domnului C. Stihî, elevul V. Ilea; la clasa de cânt a domnului Crișan, elevul I. Pulca; la clasa de violoncel a domnului Breviman, elevul A. Boros; la clasa domnului Sfetca, elevul I. Dragomir; la clasa de cânt a doamnei Lya Pop, domnișoara Cerveny; la clasa de pian a domnului Fotino, domnișoara Cuziner și la clasa de dramă a maestrului Zaharia Bârsan, într'o scenă din *Dama cu Camelă*, domnișoara Bude și domnul P. Meșter care s'a dovedit a fi de pe acum un valoros artist dramatic, înzestrat cu talent și cu o aleasă cultură artistică.

Domnul rector Bena poate fi mulțumit de munca ce se depune la Instituția ce o conduce, de către prețioșii săi colaboratori.

CĂRȚI ȘI REVISTE

MACHIAVELLI de C. Antoniade. S'a spus despre această lucrare că e o carte rară. Într'adevăr acest volum face parte din acele opere la care se lucrează vreme îndelungată și se cântărește cu grije orice cuvânt spus. Am simțit o adâncă plăcere și reconfortare sufletească citind paginile domnului Antoniade. Acest minunat studiu asupra sbuciumatei vieți a *secretarului florentin*, aruncă o nouă lumină peste figura genialului Machiavelli, care este cea mai reprezentativă figură culturală, literară și artistică a *Renășterii*. Astăzi, personalitatea blândului, liniștitului și răb-

dătorului Niccolò, e cunoscută în teată măreța ei, grație admirabilului op al domnului Antoniadă.

Cei cari doresc lecturi de adâncă reculegere intelectuală îi sfătuim s'o cetească.

Așteptăm volumul al doilea cu justificată plăcere.

FĂT FRUMOS și **IZVORAȘUL**. Vorbim deodată despre amândouă aceste admirabile publicații culturale și folkloristice dintr'un puternic motiv: atitudinea lor curată și românească. Domnul Leca Moraru, distinsul scriitor bucovinean, conducătorul revistei *Făt frumos* și cucernicul și destoinicul preot oltean, domnul Dumitrescu-Bistrița, sunt, la cele două hotare ale nației românești, ca două sentinele culturale, doi legionari romani, păstrători viteji ai datinei și obiceiurile străbune. Amândoi folkloriști eminenti, culeg cu sârguință și răbdare floarea artistică a neamului nostru, trimețându-ne-o în buchete parfumate prin publicațiile lor.

Revistele acestea, *Făt frumos* și *Izvorașul*, sunt roua dătătoare de sevă a literaturii noastre care oscilează între tradiția înaintașilor și între sarbede curente așa zise „moderniste” ale unor scriitori streini de suflul artistic al poporului românesc. Munca acestor doi pioneri la orienturile neamului nostru este mănoasă ca rodul șesurilor cu lanuri de recolte în anii de belșug. Le trimitem amândurora toată recunoștința noastră și le dorim mulțămirea datoriei împlinite.

NATURA, revistă științifică sub conducerea distinșilor oameni de știință și profesori universitari, domnii: G. Țițeja, G. G. Longinescu și Octav. Onicescu. Unica publicație cu adevărat științifică din țară, umple un mare gol în publicațiile noastre. Intrând în anul al 22-lea, apare regulat lunar cu un bogat și variat sumar, scris pe înțelesul tuturor. Este o revistă interesantă și necesară specialiștilor și iubitorilor de cunoștințe generale.

DACIA NOUĂ, ziar cotidian clujan, redactat într'o ținută demnă românească, e organul *independent* al opiniei publice din Ardeal. Articolele domnilor: Gr. Gonza și Cupărescu sunt scrise cu mult spirit de observație și sunt un răspuns curajos la atacurile deghizate ale minoritarilor, cari nu scapă nici o ocazie pentru a ne ataca. Atitudinea scrisului acestor meritoși publiciști le face cinste și le aducem laudele ce li se cuvin.

ȘTIRI

Doamna Mary Cupcea Munteanu, artistită plină de temperament și senzibilitate, dela Teatrul Național din Cluj, a fost invitată de o trupă din Budapesta pentru a da în vara aceasta reprezentații la *Royal* din capitala Ungariei. Ne bucură faptul că elementele artistice românești sunt căutate pe scenele streine unde talentul e prețuit la ade-vărata lui valoare.

— Pentru orice confuzie aducem la cunoștința cititorilor, că paginile neiscălite din corpul revistei se datoresc directorului nostru.

LIBRĂRIA EDITOARE

SOCEC & CO. S. A.

București, Calea Victoriei 13

Bogat asortiment de cărți literare, pedagogice, de Drept și bibliotecii de popularizare.

Români!

Români!

Cumpărați-vă lozurile
Loteriei de Stat dela marea
colectură principală pentru
Ardeal și Banat

Banca Ilescu S. A. Cluj

Strada Regina Maria Nr. 42

care s'a dovedit a fi cea mai
norocoasă din întreaga țară
prin câștigurile achitate de
peste 20 milioane lei. Prețul
lozurilor : $\frac{1}{8}$ 125 lei ; $\frac{1}{4}$ 250
lei ; $\frac{1}{2}$ 500 lei și $\frac{1}{1}$ 1000 lei.
Tragerea de două ori pe lună.

Comenzile prin poștă se execută imediat

Cereți prospecte gratuite

GALERIILE LAFAYETTE instalate în palatul marei librării editoare „Socec“ din Calea Victoriei—București, are superbe raioane, zilnic asortate cu tot felul de articole din țară și streinătate. Nu există un articol, de orice fel ar fi, să nu se afle în acest grandios magazin. Vinde cel mai efțin din toată țara. — Furnizorii curții regale.

Ce urmărim noi?

Să vă interesăm

Să vă sfătuim

Să vă servim

Deveniți clienții noștri!

Da! veți deveni clienții și prietenii noștri pentru că GALERIILE LAFAYETTE vă oferă numai foloase. Câștig de timp, pentru că în acelaș loc găsiți adunate tot ce aveți nevoie. Câștig de bani pentru că magazinele noastre, eliminând intermediarii dela producător la consumator, sunt singure în măsură să efi-nească prețurile înlăturând orice concurență. Asortimente bogate, o permanentă grije de a fi în curent cu moda și cu cerințele clientelei, livrare la domiciliu, tot lucruri menite să facă din fiecare client un credincios prieten al GALERIILOR LAFAYETTE.

Ardelenii, când vin în București, merg la GRAND HOTEL, vis-à-vis de palatul marei librării »Socec« din Calea Victoriei 13. Confort modern, serviciu prompt și prețuri convenabile.